

בשבילי הפרשה

ישיבת מיר ירושלים

גיליון שבועי לתלמידי, בוגרי וידידי ישיבת מיר

פרשת יתרו, תשפ"ה

זמני כניסת שבת

Baltimore, MD - 5:24	Minneapolis, MN - 5:22
Brooklyn, NY - 5:12	Miami, FL - 5:55
Chicago, IL - 5:02	Monsey, NY - 5:11
Houston, Texas - 5:51	Montreal, Quebec - 5:02
Johannesburg, S. Africa - 6:33	Passaic, NJ - 5:12
Lakewood/Deal, NJ - 5:13	Toronto, Ontario - 5:28
London, UK - 4:59	Yerushalayim - 4:49
Los Angeles, CA - 5:18	Zurich, Switzerland - 5:30

בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצור שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשאול לרב

זכור את יום השבת לקדשו.

מכאן דרשו חיוב קידוש בשבת מה"ת. וע' בשו"ת הרשב"א ח"ד רצ"ה ושאלתות נ"ד דיוצא בתפלה, וכ"כ מג"א, וכ"כ הצ"ח דמה"ט אנו מקדימים יין לקידוש, כי קידוש מה"ת כבר יצא בתפלה. וראיה לדבריהם מברכות ל"ג ע"ב דכבר יצא בתפלה.

וע' בפסחים ק"ז ע"ב דרשו היקש דכתיב זכור את יום השבת וכתבי למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים, דצריך להזכיר יצי"מ בקידוש.

וע"ש תוס' פסחים ק"ז ע"ב כתבו, ושמעתי ממהר"ם שיש במדרש לפי שבמצרים עבדו בהם בפרך וכו' שהם ל"ט מלאכות וכשנגאלו ממצרים הזהירם על השבת לשבות מאותם ל"ט מלאכות.

והק' הב"ה א"כ איך יוצא בתפלה ואין בו זכר ליצי"מ. והביא כן בשם המנ"ח. וע' העמק"ש נ"ד א' בסופו בשם כל בו ורשב"ם דמשמע באמת דגורסים בתפלה זכר ליצי"מ. (וע' ב"ה שכבר הביא הרשב"ם). אכן לנוסח דידן קשה.

וע' מהר"ם שיק מצוה ל"א כי ברי"ף ורא"ש השמיטו הא דראב"ע מזכירין בלילות, וא"כ להלכה אין מצוה בלילה, ולכן א"צ בקידוש.

ועוד כתבו לתרץ דלפי רשב"א ומג"א מה שאמרו דצריך להזכיר יצי"מ בקידוש אינו תנאי ופרט במצות קידוש אלא אדרבה תנאי ופרט במצות יצי"מ שבשבת יעשה מצוה זו בקידוש.

והק' תהל"ד לפי הגמ' דלא יצא קידוש א"כ הזכיר יצי"מ והרי מצות זכור כולל גם הבדלה, ויהא דין דבעי הבדלה זכר ליצי"מ. ואולי י"ל כי לפי הנ"ל אין גזה"כ שיאמרו עם מצות קידוש אלא שיאמר זכירת יצי"מ עם זכירת שבת, וא"כ י"ל דדי בשעה שזוכר שבת פעם א' בקידוש וא"צ בהבדלה. ולהוסיף כי מצות זכור הוא ב' פעמים בקידוש והבדלה אבל מצות למען תזכור הוא פעם א' בשבת, וא"כ אם הוא מצוה בדין יצי"מ לאמרו בתוך קידוש שבת, פשוט דזי בפעם א'. (ואין ללמוד מכאן גם על יצי"מ של מו"ש שיזכור בהבדלה כי היקש של זכור הוא פעם א').

מיהו להנ"ל תקיף טפי קו' ש"כ פנ"א סק"ג דע"כ נשים חייבות בזכירת יצי"מ בקידוש דאל"כ איך מוציאות אנשים. וע' מהר"ם שיק הנ"ל. ולכא' אם הוא מדיני קידוש א"ש, אבל אם הוא מדיני יצי"מ קשה למ"ד אין נשים חייבות בזכירת יצי"מ, איך נחייב נשים ועדיין צ"ב. מיהו י"ל איפכא כיון דהוא דין ביצי"מ ולא בקידוש א"כ אין מעכב בקידוש כלל ושפיר אמרו נשים מוציאות אנשים ויוצא בזה חובת קידוש, אלא שלא קיים מצות זכירת יצי"מ דבעי בשבת לאמרו עם קידוש. וזה יכול האיש לעשות בעצמו.

ועשה חסד לאלפים לאהבי ולשמרי מצותי (כ,ו)

דמשמע במצוה אך לא במנהג ודלא כגמ'.

מבאר מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי בנימין ביינוש פינקל זצוק"ל: יש לחקור בגדר מצוות קידוש ה', אם הוא מצוה בפני עצמה להראות שנהרג על קידוש ה', שייך הדבר אפ"ל בערקתא דמסאנא, משום שכשנהרג על המנהג מקדש את ה'. אך אם קידוש ה' היא מידה ושיעור בחיוב המצוות, שיש מצוות מסוימות שהחייב לקיימן הוא אפ"ל אם צריך ליהרג עליהן, ודאי שלא חייב בקידוש ה' במנהג שאין בו חיוב ומצווה.

והרמב"ם מפרש את הגמ' דהוי מצוה בפ"ע, וכאב"י (שם ע"ד). אך להלכה פוסק כר"ב שם דהוי רק מדה ושיעור בחיוב מצוות מסוימות, ולפיכך פוסק קידוש ה' רק במצוות ולא במנהג.

ופי' הרמב"ן: לאהבין, הם המוסרים נפשם עליו וכו' כמש"א 'אהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך' שתמסור נפשך וחייך באהבתו וכו'. וכן במכילתא כאן לאוהבי ולשומרי מצוותי, אלו שהם יושבים בארץ ישראל ונותנין נפשם על המצוות וכו'.

בגמ' (סנהדרין ע"ד): בפרהסיא אפ"ל מצוה קלה יהרג ואל יעבור, מאי מצוה קלה, אמר רבא ב"ר יצחק אמר רב אפילו לשנויי ערקתא דמסאנא (פרש"י: שרוך הנעל, עי"ש). והיינו דיש חיוב יהרג ואל יעבור אפ"ל במנהג בעלמא.

אך ברמב"ם (יסה"ת ה,ב) פסק: אם אנוס להעבירו בעשרה מירשאל, יהרג ואל יעבור, ואפ"ל לא נתכוין להעבירו אלא על מצוה משאר מצוות בלבד. והקשה הכס"מ:

מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי בנימין ביינוש פינקל זצוק"ל / י"ח בשבט תש"נ

במקום גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו

מרן ראש הישיבה הגאון הרב בנימין ביינוש פינקל זצלה"ה נודע בענוותנותו המופלגת והסתרת הנהגותיו הנעלות. חתנו, מרן רה"י הגאון הרב נתן צבי פינקל זצלה"ה סיפר על כך באחת מהוועדים שנסמ:

פעם אמר עליו אדם חשוב שבגדלותו הרבה הוא הצליח לכסות את הגדלות שלו. זו הגדרה שאינה פשוטה אך היא מאוד אמיתית!

הוא היה ידוע כצדיק גדול, ענק שבענקים - עד כמה שיכולתי להבין, הנהגותיו היו מופלאות, היה לו מזג מאוד נוח. הוא קירב כל אחד ואחד בסבר פנים יפות, תוך שהוא משתמש בחכמת חיים ופיקחות נפלאה שניחן בה.

הוא שקד על תלמודו בהסתר לילות שלמים, אך בבית לא היו רואים אותו לומד. אם משהו היה נכנס לחדר שלמד בו, היה סוגר את הגמרא במהירות כביכול אינו לומד, ומחמת זריזותו לא היה אפשר להבחין בכך. בקיאותו בש"ס, פוסקים ותנ"ך היתה לשם דבר, כל כולו היה תורה! מרן ראש הישיבה הגאון הרב נחום פרצוביץ זצלה"ה היה אומר עליו: "אין דבר בכל חלקי התורה שרבי ביינוש אינו יודע".

היה יהודי אחד שהכיר אותו היטב - אביו, מרן ראש הישיבה הגאון הרב אליעזר יהודה זצלה"ה. עוד לפני שהגיע לגיל בר מצוה הוא היה לומד איתו כל בוקר לאחר התפילה כעשרים דקות שבהם היו מספיקים שלושה דפי גמרא, ולאחר מכן היה עליו לומר לאביו דבר חידוש על דפים אלו.

כל ספר שהיו מביאים לו היה לומד אותו מתחילתו ועד סופו. פעם הבאתי לו את הספר 'דברות משה' של הגאון רבי משה פיינשטיין זצוק"ל והוא ישב ולמד בו מתחילתו ועד סופו, רק מי שידוע את כל הש"ס יכול ללמוד את כל ספר זה ולהבינו כדבעי.

הוא תבע מאברכים שילמדו את כל המסכת ולא להסתפק בחלקה בלבד, בכל 'זמן' הוא מסר שיעורים לכל חברות 'לומדי הדף', אך דרש מהם שילמדו זאת בעיון.

הוא סיפר שבשיבת מיר כולם ידעו את מסכת ברכות ואת הלכות ברכות על בוריים, למרות שלא למדו עניינים אלו בישיבה עצמה, משום שלמדו זאת 'בין הסדרים', ואילו כיום, אם מבקשים מבני הישיבה ללמוד בזמן אחד שלושים דפים בעיון פורצת מהומה גדולה...

כמה ימים לפני פטירתו נכנסתי לשאול אותו על נושא כלשהו השייך להנהגת הישיבה, והוא השיב לי: "ממני לא תשמע כלום". תחת הנהגה מרוממת זו, בני הישיבה גדלו ונתעלו מעלה מעלה.

והנה ודאי שאין די בשמיעת סיפורים אלו, אלא חובה עלינו ללמוד מהם שאפשר להוסיף ולהגיע עד מעלות גבוהות אלו. מי שאוהב תורה יוסיף להתעלות על ידי לימוד התורה, היא חביבה עליו, והדרך להגיע לכך היא רק על ידי ביקוש מבלי להסתפק במועט. זו הדרך היחידה לצמוח תלמידי חכמים מובהקים! הקב"ה יעזור שנקבל עלינו את עול התורה בכל יום ויום, מתוך שלמות. וזוכה ללומדה מתוך הרגשת התחדשות וחביבות יתירה, בדיבור חברים ובריחתא דאורייתא.

שיחות רבי נתן צבי

דברי הבותינו

דברי הימים

מה שמועה שמע

"וישמע יתרו, מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק" (שמות י"ח א' וברש"י), השאלה הנשאלת מה שמע יתרו במלחמת עמלק יותר ממה שהוא שמע בקריעת ים סוף, אם קריעת ים סוף לא הספיקה להזיז אותו ממקומו, מה הוסיפה מלחמת עמלק, ואם מלחמת עמלק היא הייתה השמועה ששמע ובא, אז מה זה קשור לקריעת ים סוף?

בגמ' (זבחים קט"ז). נחלקו בני רבי חייא ורבי יהושע בן לוי, חד אמר יתרו קודם מתן תורה היה וחד אמר אחר מתן תורה היה ובהמשך הגמרא "כתנאי וישמע יתרו כהן מדין, מה שמועה שמע ובא ונתגיר, רבי יהושע אומר מלחמת עמלק שמע... רבי אלעזר המודעי אומר מתן תורה שמע ובא.... רבי אלעזר (בן יעקב) אומר קריעת ים סוף שמע ובא..."

רש"י בפרשה מפרש לפי הסוברים שיתרו בא קודם מתן תורה, אבל מחבר את שתי הסיבות יחד "מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק" והיא השאלה שהבאנו אם מלחמת עמלק היא הייתה השמועה ששמע ובא, אז מה זה קשור לקריעת ים סוף? בפשוטות ניתן לומר שיתרו שמע את קריעת ים סוף את ה"שמעו עמים ורגזו" (שמות ט"ו י"ד) "ואף רחב אמרה לשלוחי יהושע כי שמענו את אשר הוביש ה' מי סוף מפניכם בצאתכם ממצרים" (יהושע ב' י') (זבחים שם) מקריעת ים סוף לבדה יכל יתרו לומר "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים" יתרו הרי היה לו מושגים "מלמד שלא הניח עבודת כוכבים שלא עבדה" (רש"י כאן פסוק י"א מהמכילתא) יתרו שומע ויודע וחושב שאין יותר מה להוסיף, והנה הוא שומע עוד שמועות, "ויבא עמלק" גם עמלק שומע על קריעת ים סוף, ושעמלק שומע מה יוצא מאותה שמועה "וילחם עם ישראל" (שמות י"ז ח) יתרו מגלה שיש עוד כאלה ששמעו, ואצלם המסקנות היו אחרות, ממלחמת עמלק הבין יתרו לא מספיק "וידעת היום" צריכים גם "והשבת אל לבבך (דברים ד' ל"ט) לא די לשמוע, צריך גם ללמוד את מה ששומעים, "מלחמת עמלק" הביאה אותו למסקנה אין ברירה, צריכים לעשות את הדרך ממדין "אל משה אל המדבר אשר הוא חונה שם"

"ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים.. ואת כל התלאה... ויצילם ה', ויאמר יתרו.. עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם" (שמות י"ח ט'-י"א), "שלשה היו באותה עצה" (סוטה י"א). באותה פגישה גורלית, פגישה שכונסה לדון בפיתרון הבעיה היהודית, "הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו", שלשה משתתפים בהתייעצות, בלעם איוב ויתרו, פתרונות עולים ויורדים, החשש מובן, יש לבני ישראל מי שדואג להם, "נדונם באש" זה מסוכן "כי באש ה' נשפט" (ישעי' ס"ו ט"ז) יש מי שמציע הדרך היעילה היא להרוג את כולם בחרב, הרעיון נדחה על הסף. נחטוף על זה בחזרה, "ובחרבו את כל בשר" (שם) וכאן ל"בלעם שיעץ" יש הצעה חדשה "הבה נתחכמה לו, להם מיבעי ליה, אמר רבי חמא ברבי חנינא... נחכם למושיען של ישראל... בואו ונדונם במים" אם נפעל בצורה זו לא ניתן יהיה לנקום בנו מידה כנגד מידה "שכבר נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם, שנאמר כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבר מי נח (ישעי' נ"ד ט') והן אינן יודעים שעל כל העולם כולו אינו מביא, אבל על אומה אחת הוא מביא, אי נמי, הוא אינו מביא, אבל הן באין ונופלין בתוכו" יתרו שמע על קריעת ים סוף, את העוצמה של קריעת ים סוף הוא הבין רק אחרי ששמע סיפור לו את "ויצילם ה'" אצל יתרו זה היה סגירת מעגל, הוא ראה את התוכניות, הוא לא יכל אז לומר כלום, "איוב ששתק נידון ביסורין" יתרו מאחר ולדבר לא הייתה לו אפשרות, ולשתוק הוא לא יכל, כעת "יתרו שברח"

זוכה לראות ממש את הכנגד מידה "כי בדבר אשר זדו עליהם, מכירו הייתי לשעבר ועכשיו ביותר" (מכילתא יתרו) "בקדירה שבישלו בה נתבשלו", "וכן הוא אומר ומצרים נסים לקראתו" (שמות י"ד כ"ז) זהו העניין של "נסים לקראתו" חשבתם שאתם חכמים, "בקדירה שבישלו בה נתבשלו" המים לא יבואו עליכם, אתם תרוצו לקראתם.

"לפך תכה ופתי יערים (משלי י"ט כ"ה) לפך תכה זה עמלק ופתי יערים זה יתרו" (פסיקתא דר"כ) עמלק נקרא לפך, למה מכל כינויי הגנאי שאפשר לגנות את הרשעים מצאו חז"ל את הכינוי לפך, "ראשית גויים עמלק ואחריתו עדי אובד" (במדבר כ"ד כ"א) "הוא קדם להלחם בישראל" (רש"י שם) "נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם, עד שימחה שמו של עמלק כולו (רש"י שמות י"ז ט"ז ע"פ" תנחומא סוף כי תצא), תשובה לזה שמעתי (מבית מדרשו של רבי אביגדור מילר) לאדם יש בית יפה ומרווח עם חצר גדולה עם גינה, בא בן בליעל וחומד את הבית, הוא מנסה לפתות אותו למכור, שולח לו אנשים שישנו את אופי השכונה (פינוי בינוי וכדו') הוא גם יכול לנסות לארגן גורמים עבריינים שיסתובבו באזור, כדי שהוא יבין שצריכים להזדרז למכור, כל זה מתכנס תחת השם רמאי ונוכל, אבל אם יבואו לאותו בעל דירה ויציעו לו, תשמע תקבל מזומן במקום, תקבל מחיר טוב על הבית, אנחנו מוכנים לשלם אפילו חצי מליון שקל, העיקר שתמכור, זה לא נקרא רשע, זה נקרא לפך, "ויבא עמלק להלחם בישראל" הוא בא להלחם כביכול בהקב"ה, זה לא נקרא רשע, זה נקרא לפך, העונש של עמלק זה לא על שהוא בא להלחם בישראל, העונש הגיע משום שהליצנות שלו קררה את האמבטיה.

כאן אנחנו חוזרים לשאלה אם קריעת ים סוף לא הביאה את יתרו, למה מלחמת עמלק גרמה לו לבא? הוא הרי לא לפך, הוא נכלל הרי ב"ופתי יערים" עליו אפשר לומר חכם לומד מהניסיון, נבון לומד מניסיונם של אחרים.

חשבנו לומר, יתרו שומע על קריעת ים סוף, גם הוא נכלל "בחיל אחז" הוא יודע שיש בורא עולם "מכירו הייתי לשעבר" הוא גם מבין שיש "ישראל עם קרובו" שלא כדאי להתחיל איתם, שאסור לפגוע בהם, אבל מה לעשות, זה רצונו של בורא עולם, בהם הוא בחר, להם הוא מעניק חסות (אולי הם זכו בזה במחיר למשתכן) אני ועמי לא נבחרנו, והנה הוא שומע על מלחמת עמלק, מלחמה לא פשוטה, "כאשר ירים משה את ידו וגבר ישראל" וחלילה, אם לא זה המצב "וכאשר יניח ידו וגבר עמלק" זה לא סתם שהוא נבחרו, הם עובדים על זה קשה, זה לא סתם "ירים משה את ידו" יש מה שעומד מאחרי הרמת הידים "ויהי ידיו אמונה" הידים מורמות בשעה ש"ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים" (ראש השנה כ"ט). עם השמועה הזאת ועם ההבנה הזאת יוצא יתרו לדרך "אל המדבר מקום תהו לשמוע דברי תורה" (רש"י כאן מהמכילתא) "לפך תכה" עמלק שומע, והתוצאה "ויבא עמלק וילחם עם ישראל" "ופתי יערים" יתרו שומע, והמסקנה "ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל המדבר אל משה".

"ויהי ממחרת, מוצאי יום הכיפורים היה כך שנינו בספרי" (שמות י"ח י"ג וברש"י) לכאורה צריך לומר שמוצאי יום הכיפורים זה יכול להיות רק לפי הדעה שיתרו בא קודם מתן תורה כי לפי המ"ד שיתרו בא אחרי מתן תורה זה לא מסתדר עם התאריכים "שהרי קודם מתן תורה אי אפשר לומר והודעתי את חקי וגו' (להלן פס' ט"ז) ומשנתנה תורה עד יום הכיפורים לא ישב משה לשפוט את העם, שהרי בי"ז בתמוז ירד ושיבר את הלוחות למחרת עלה בהשכמה ושהה שמונים

אשא לבדי" איכה זה לשון קינה, אצלנו קוראים את ה"איכה" בניגון של קינות, שקוראים בתורה, יש טעמים בהם קוראים את קריאת התורה. כשקוראים את פרשיות התוכחה, קוראים אמנם בקול שקט אבל באותם טעמים, אבל בתוכחה הזאת זה שונה, קוראים אותה לא בקול שקט אלא כקינה, את הטענות של משה על כלל ישראל קוראים באותו לשון "איכה" ובאותה צורה שקוראים את הקינות של ירמי' על חורבן בית המקדש, והטענות חריפות, "טרחכם שהיו טרחנין, היה אחד רואה את שכנגדו זוכה בדן, אומר יש לי עדים להביא, יש לי ראיות להביא, למחר אני דן, מוספני עליכם דינים... משאכם, מלמד שהיו אפיקורסין, הקדים משה לצאת, אמרו מה ראה בן עמרם לצאת? שמא אינו שפוי בתוך ביתו? אחר לצאת, אמרו מה ראה בן עמרם שלא לצאת?... יושב ויועץ עליכם ומחשב עליכם מחשבות,,, וריבכם, מלמד שהיו רונין (אוהבי ריב), היה מוציא סלע בשביל לטול שנים, שנים בשביל לטול שלשה, (נשמע קצת מוכר, מה גם במדבר היו קוי הנייעס??).

וזאת השאלה הנשאלת, יש לך ויכוח עם חותנך, הוא אומר לך "כבד ממך הדבר לא תוכל עשהו לבדך" ובסוף התלונות הם על הציבור, מאשימים אותם כבעלי ריב ואפיקורסים, הרי שאלת, הרי נמלכת בגבורה, הקב"ה הרי הסכים עם הטענה של יתרו? מזקני מו"ר שמענו את ההבנה, היוכוח בין משה רבינו ליתרו לא היה אם למשה יש כח או שאין לו, אם הוא מסוגל או שהוא לא מסוגל, משה רבינו יושב עם כלל ישראל "מן הבוקר עד הערב" מתוך הבנה "כי יבוא העם לדרוש אלקים" שבאים ללמוד תורה, אפשר ומסוגלים ויש לזה כח, גם אם זה מצב ש"כל העם נצב עליך" וגם אם זה "מבוקר עד ערב", וגם אם אתה "לבדך", יתרו לעומתו טוען, המטרה שלהם היא אחרת לגמרי, הם לא רוצים ללמוד תורה, הם רוצים לזכות בדן, בשביל "ושפטו את העם בכל עת" כדי לפתור את המריבות "בין איש ובין רעהו", צריכים כוחות שאפילו למשה רבינו אין, משה רבינו היה בטוח שהוא צודק, הם באים להבין ולדעת תורה, אחרי קבלת התורה, אחרי "נעשה ונשמע" ברגע שבני ישראל ישמעו את הרעיון למנות אנשים, גם אם הם חכמים ונבונים, תהיה צעקה גדולה, לא מסכימים, "ממי נאה ללמוד ממך או מתלמידך, לא ממך שנצטערת עליה", ומתברר למרבה הבושה, יתרו הוא הצודק, הם לא רוצים ללמוד, לא ממך ולא מתלמידך, הם רוצים דרך התורה לזכות בדן, "ותענו אותי ותאמרו טוב הדבר" (דברים א' י"ד) "חלטתם את הדבר להנאתכם... שהייתם אומרים עכשיו יתמנו עלינו דינין הרבה, אם אין מכירנו אנו מביאין לו דורון" (רש"י שם) "לעשות, אם הייתי מתעצל אתם אומרים עשה מהרה" (שם), זוהי התוכחה, זאת הקינה, "איכה" ההבדל בין לרצות לדעת, לעמול ולהבין את עומקה של תורה לבין לנסות לזכות בדן תוך שימוש בתורה, זהו ההבדל בין בנין לחורבן, "איכה אשא לבדי"

עומד לו משה רבינו אחרי ארבעים שנה, מוכיח את בני ישראל, תובע מהם, איך הסכמתם? איך ותרמתם על הרבי? הוא לא טוען להם מה עם כבוד התורה, איך בלי להתבייש, בלי לחשוש, הסכמתם ככה לוותר, ככה להפסיד לשמוע תורה מהמקור, גם הטענה ממי נאה לשמוע ממך או מתלמידך, העדיפות של הרב על התלמיד, הייתה צריכה להיות לכאורה לא ממך שקבלת את התורה ישירות מפי הגבורה, התוכחה שונה היאחריפה ביותר, אבל ממקום אחר, "לא ממך שנצטערת עליה", התורה שלי היא לא סתם תורה, היא תורה שבאה מתוך צער.

"טוב לי כי עניתי למען אלמד חקיך" (תהלים קי"ט ע"א) את הפסוק הזה סמכו חז"ל על משה רבינו, "לטובתו של משה נתענה ק"כ יום שקיבל את התורה" (שמות רבה מ"ז), ארבעים יום לא לאכול, לא לשתות ולא לישון, לא פעם ולא פעמיים, שלש פעמים עלה משה למרום כל פעם ארבעים יום, יחד מאה ועשרים יום, ימים של "טוב לי כי עניתי" הכל "למען אלמד חקיך", ומה עם כלל ישראל הם לא הצטערו על התורה, הם קבלו את התורה בקלות, "נפשי יצאה

יום וירד ביום הכפורים" ויתרו שלח אל משה "אני חתנך יתרו בא אלך" לכאורה גם אם יתרו הגיע מיד שמשו ירד מן ההר, עוד יום אחד היה שיתרו הקריב עולה וזבחים ושעשו בו את הסעודה, אז איך יכול להיות שממחרת כשישב משה, זה היה למחרת יום הכיפורים? ורק לפי אותם אלה שסברו שיתרו בא לפני מתן תורה צריך היה רש"י להסביר למה חייב להיות ממחרת יום הכיפורים "שהרי קודם מתן תורה אי אפשר לומר והודעתי את חקי" אומנם יש כאלו שרצו לומר "ויהי ממחרת" יכל להיות גם לפני מתן תורה שה"וישב משה לשפט" היה אחרי שניתנו להם דינים במרה, אבל רש"י עפ"י הספרי סבר שאומנם במרה ניתנו להם דינים אבל הצינוי של "והודעתי את חקי האלקים ואת תורותיו" הייתה רק אחרי מתן תורה, אפשר גם לומר עוד, בין יציאת מצרים למתן תורה בכל יום בני ישראל הוסיפו עוד אהבה ואחוה, עד לשיא, עד שהגיעו להר סיני במצב של "ויחן שם ישראל נגד ההר" (שמות י"ט ב') "כאיש אחד בלב אחד" (שם ברש"י) קצת קשה לחשוב שבאותו זמן הם עמדו על משה מבוקר עד ערב רק כדי לנסות לזכות בדן.

"ויוציאם בכסף וזהב ואין בשבטיו כושל" (תהלים ק"ה ל"ז) מה הקשר בין שני חלקי הפסוק? אפשר לומר, בני ישראל יצאו ממצרים עם רכוש גדול, קודם ביזת מצרים, אחרי זה "גדולה הייתה ביזת הים מביזת מצרים" כל אחד מחזיק אוצרות "שאיך לך כל אחד משראלי, שלא היו עמו תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים" (בכורות ה:) עם כל הרכוש, עם כל האוצרות, עם כל אלה, אין קנאה, אין שנאה, אין תחרות, עד השיא של "כאיש אחד בלב אחד" מה מתאים לכזה מצב יותר מהפסוק "ויוציאם בכסף וזהב" ועם כל זאת "ואין בשבטיו כושל"

"ויהי ממחרת וישב משה לשפט את העם ויעמד העם על משה... וירא חתן משה... ויאמר מה הדבר הזה... מדוע אתה יושב לבדך... ויאמר משה... כי יבא אלי העם לדרוש אלקים כי יהיה דבר בא אלי... והודעתי את חקי האלקים ואת תורותיו ויאמר... לא טוב בדבר אשר אתה עושה נבל תבל גם אתה גם העם הזה אשר עמך כי כבד ממך הדבר... שמע בקלי איעצך..." יתרו מציע חלוקה, משה יעסוק בללמד, "היה אתה לעם מול האלקים" אתה תעסוק ב"את החקים ואת התורות... את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון", בדיני התורה, במשא ומתן בין איש ובין רעהו, יטפלו הממונים החדשים, שרי האלפים, שרי המאות, שרי החמישים ושרי העשרות, יש פה ויכוח בין יתרו למשה, בין החותן לחתן, יתרו גם מציע לו "צא המלך בגבורה" (רש"י עפ"י המכילתא) "הוא גם מזהיר אותו "אם את הדבר תעשה וצוך אלקים ויכלת עמוד" הסדר קצת לא ברור, לכאורה צריך להיות אם צוך אז אפשר להמשיך בתעשה, מה זה קודם תעשה אחרי זה תשמע, בתחילה "תעשה" ואחרי זה "צא המלך בגבורה", כך אמר לו יתרו למשה, אל תעשה בגלל שאתה מבין, כי קבלת עצה טובה, בסוף זה גם יראה לך רעיון מוצלח, לא ולא, "אם הדבר הזה תעשה" רק בגלל שיש בידך את "וצוך" אז גם אתה תגיע ל"ויכלת עמד" ולא רק אתה, אלא "גם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום".

הדיון בין יתרו למשה מסתיים לכאורה כשמשה מקבל את דעתו של יתרו "וישמע משה לכל חותנו ויעש כל אשר אמר" וכל אשר אמר ללא ספק כולל את ה"צא המלך בגבורה", אבל הסיפור לא נגמר כאן, בעוד ארבעים שנה יעמוד משה ויתחיל ב"אלה הדברים, וכי לא נתנבא משה אלא אלו בלבד? והרי כתב כל התורה כולה... מה תלמוד לומר אלה הדברים? מלמד שהיו דברי תוכחות" (ספרי דברים) "ואמר אליכם בעת ההיא, באי זה עת? רבי יוחנן אמר בעת יתרו" (דברים רבה א' י') "בעת ההיא לאמר אמר להם משה לישראל לא מעצמי אני אומר אלא מפי הקודש" (ספרי דברים ט') לא מובן, יתרו הסביר בצורה ברורה, כך היא אי אפשר להמשיך, הקב"ה הסכים על ידו משה בעצמו אומר להם "לא מעצמי.. אלא מפי הקודש" הוא מודה "לא אוכל לבדי" ובסוף הוא בא בטענות עליהם, הדברים חריפים, "איכה

דברו" (שיר השירים ה' ו') אמר רבי יהושע בן לוי על כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה יצאה נשמתן של ישראל" (שבת פ"ח:). רק לחשוב על הטראומה, בן אדם עובר החיאה "ומאחר שבדיבור ראשון יצאה נשמתם דיבור שני היאך קבלו? הוריד טל שעתיד להחיות מתים והחיה אותם שנאמר גשם נדבות תניף" (תהלים ס"ח י') זה לא סתם "יצאה נשמתן" הגמרא ממשיכה הלאה "ואמר רבי יהושע בן לוי על כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה חזרו ישראל לאחוריהן י"ב מיל והיו מלאכי השרת מדיין אותן שנא' מלאכי צבאות יודון יודון אל תקרי יודון אלא ידדון" רק לחשוב על זה בן אדם יוצאת נשמתו ומבצעים בו החיאה, בן אדם עומד מוכן כל כולו, רק מצפה "נעשה ונשמע" והוא מוצא את עצמו אחרי טראומה, במרחק י"ב מיל (קרוב ל-7 ק"מ) מהמקום שהוא עמד בו קודם, רק לדמיין עומד לו אדם באמצע בני ברק ופתאום הוא מוצא את עצמו בתל אביב או בפתח תקוה, ובאיזה מצב הוא נמצא, באפיסת כוחות, ובאותה אפיסת כוחות הוא חוזר לשמוע שוב, "מדדין אותן, מסייעין אותם להתקרב שהיו חלשים כאשר המדדה את בנה בתחילת הילוכו" (רש"י שם), את שתי הדיברות הראשונות שמעו כלל ישראל מהקב"ה "וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק" (שמות כ' ט"ו) אחרי זה הם הרגישו, הגיענו לקצה גבול היכולת, "דבר אתה עמנו ונשמעה, ואל ידבר אלינו אלקים פן נמות" (שם), שעומד משה רבינו ומשמיע את הטענה "שנצטערת עליה" יכולים לענות לו בני ישראל, פעמיים כבר היינו עם רגל אחת בעולם האמת, זה לא נקרא שהצטערנו עליה.

"ויתן אל משה ככלתו" (שמות ל"א י"ח) "אמר רבי יוחנן בתחילה היה משה למד תורה ומשכחה עד שנתנה לו במתנה" (נדרים ל"ח). רק לדמיין את זה, יושב אדם ועמל בסוגיה מבין אותה לפרטיה, הכל בהיר, הכל מסודר, למחרת בבוקר, הוא לא זוכר כלום, הוא לא מתיישב, הוא יושב שוב, מתעמק, מבין, יש לו את הסוגיה שוב ביד, למחרת בבוקר, שוב הכל פרח מהזכרון, ושוב הוא חוזר, שוב הוא מבין, שוב הוא יודע, עמוד פעם בבוקר למחרת אין לו מזה כלום, איזה תסכול הוא עובר, כמה שעות עבודה, כמה עמל, כמה יגיעה, "ד"א מלחמתה של תורה, כדכתיב לכו לחמו בלחמי" (משלי ט' ה') מנין שלא ישן ולא נתנמנם, משל למלך שהיה אוהב לתיסומן (פקיד האוצרות, רד"ל) אמר לו מדוד לך דינרי זהב, משמחתו, לא בקש לא לאכול ולא לשותת, ביקש לישן, אמר אם אישן אני מפסיד אלו, כך משה מודד התורה, שכח ולא אכל ולא שתה, ביקש לישן, אמר אם אישן אני מפסיד, שלא אמר לי אלא מ' יום בלבד (רבה שמות מ"ז) יכול להיות, שזה ההבדל בין צערו של משה לצערן של ישראל, בני ישראל "יצאה נשמתן" אבל כשחזרה נשמתם היה להם ביד את הדיברה הראשונה, בפעם השנייה, שוב "יצאה נשמתן" עוד הפעם החיאה, קבלנו את הדיברה השנייה, משה לא אוכל, לא שותה, ואפילו לא ישן, הוא מרגיש שהוא אוסף אוצרות, הוא מרגיש שהזמן קצר, יש לי רק ארבעים יום, עובר יום אחד, אחרי שהוא לא אכל ולא שתה ולא ישן, הוא מרגיש שהוא הצליח לאסוף אוצרות, הוא בא למחרת להתחיל לאסוף עוד, הוא מגלה שמכל מה שאסף אתמול לא נשאר כלום, את הכל הוא שכח, הוא מתחיל מחדש ושוב לא אוכל, אבל מה זה משנה, העיקר שאוספים אוצרות, ושוב פעם הוא נשאר בלי כלום, צריך להבין לא כתוב שבכל יום הוא הבין עוד קצת, זה לא שבכל יום נשאר לו משהו שהוא כן זכר, "היה משה למד תורה ומשכחה" כל פעם הוא התחיל מחדש, אחרי ארבעים יום, רגע לפני שהוא חושב שהוא חוזר בלי שום דבר ביד, יש לו סייעתא דשמיא, בבת אחת הוא מגיע למצב של "עד שנתנה לו במתנה".

"ד"א הוי מתאבק בעפר רגליהם זה רבי אליעזר, ושותה בצמא את דבריהם זה רבי עקיבא, מה הייתה תחילתו של רבי עקיבא, אמרו בה ארבעים שנה ולא שנה כלום, פעם אחת היה עומד על פי הבאר, אמר מי חקק אבן זו, אמר לא האמים שתדיר נופלים עליה בלי יום... אמרו לו עקיבא אי אתה קורא אבנים שחקו מים (איוב י"ד ו"ט) מיד חזר ללמוד תורה (אבות דר' נ' ו' ב') הסיפור ידוע והשאלות ידועות

"אבנים שחקו מים" מי שחק את מי? המים הרי הם אלו ששחקו את האבנים, וחוף מזה מה רבי עקיבא חשב, ברגע אחד אפשר לדעת את הכל, כל תלמיד מתחיל שומע את הכלל "וקבץ על יד ירבה" (משלי י"ג י"א) לומדים עוד דף ועוד דף, לאט לאט יודעים, מבינים קצת ועוד קצת, צריך להבין את המשל, עומדים ליד אבן שיש בה חור, יש בה שקע כתוצאה ממים, חקק הזה נעשה מטיפות שנפלו עליה במשך תקופה ארוכה, הטיפה הראשונה שנפלה על האבן מה היא חשבה, לא עשיתי כלום באבן, כך הטיפה השנייה וכן הלאה, גם אחרי מיליון טיפות ואפילו מליוני טיפות, אותה טיפה שנופלת לא רואה שהיא פועלת באבן במשהו, האבן אולי אפילו לועגת לה, טיפה יקרה את עובדת לחינם, לא תצליחי להיזי לי בכלום, הטיפות יכולות רק להתיימש, לא עשינו שום דבר, זהו "אבנים שחקו מים" רק שמי שראה את האבן בהתחלה, ורואה איך היא נראית היום, מבין מה עשו המים לאבן, כך שלומדים, לומדים עוד דף ועוד דף, עוד יום ועוד יום, לא מרגישים בכלל שמתקדמים, רק שמי שיכול להשוות איך היה נראה אותו לומד לפני שנה ולפני שנתיים, ואיך הוא היום, יכול לדעת את ההבדל, יושבים ולומדים ולומדים, ופתאום בלי ששמים לב, מגלים שכאן צומח תלמיד חכם משכמו ומעלה, ארבעים יום יושב משה לומד תורה ומשכחה, את הכלים שהוא מקבל באותם ימים כדי שבסוף הוא יקבל אותה במתנה, זה הוא לא רואה, ננסה ללמוד בלי אוכל בלי שתיה וללא שינה, זה כדאי, זה משתלם, אוספים פה זהב, אבל ההרגשה באותו זמן נשארתי בלי כלום, קצת קשה להמשיך, זהו המשל "אבנים שחקו מים" זהו "הנצטערת" של משה.

"ללמדך, שכל המשפיל עצמו הקב"ה מגביהו, וכל המגביה עצמו הקב"ה משפילו, כל המחזר על הגדולה, גדולה בורחת ממנו, וכל הבורח מן הגדולה, גדולה מחזרת אחריו, וכל הדוחק את השעה דוחקתו, וכל הנדחה מפני השעה שעה עומדת לו" (עירובין י"ג:). "הדוחק את השעה מתיגע להעשיר ולהתגדל, ורואה שאינו מצליח, ואעפ"כ הולך למרחקים ומכניס עצמו לגבוהות" (רש"י שם) וזאת השאלה, אתה רואה שהעסק לא מצליח, אתה לומד ושוכח, שוב לומד ושוב ושוכח, איך ממשיכים הלאה, איך לא נשברים, הלא שנינו "מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו ה' שנים, שוב אינו רואה" (חולין כ"ד). ושם ברש"י "שלא ראה סימן יפה לומד ושוכחו" איך מגיעים לכוחות כאלה, השאלה היא לא על משה רבינו, לא לחינם נבחר להיות אדון הנביאים, להיות מוסר התורה, השאלה היא אם התורה מספרת לנו, אם חז"ל דברו על זה, זאת אומרת שרוצים מאתנו שננסה לפחות לדעת שיש דברים כאלו, איך נוכל לחלום על קצת מהמושגים האלה, צריך לדעת "הדוחק את השעה" אומר רש"י "מתיגע להעשיר ולהתגדל" מי שאין לו מה לאכול לא מסוגל לשבת בבית ולא לעשות כלום רק בגלל שניסיתי ולא הצלחתי, מי שלומד כדי להעשיר, כדי להצליח, כדי לזכות לדרגות רוחניות, הוא עלול להיכנס ליאוש, אינני רואה סימן ברכה, רק מי שמרגיש בתורה "כי הם חיינו" התורה היא לא סם החיים, התורה היא החיים בעצמם, רק מי שמרגיש שבה ורק בה, תלויים ה"ואורך ימינו" הוא יוכל לקיים את "ובהם נהגה יומם ולילה"

בשבוע שעבר פרשת בשלח הייתה התעוררות גדולה, פרשת המן סגולה גדולה, הזמן גורם, הקריאה מעוררת לזכות לפרנסה, ה' יעזור שיהיה לכלל ולפרט שפע של פרנסה, עברנו שבוע, הגענו לפרשת יתרו למתן תורה, הכרנו אנשים גדולים, ויותר משהכרנו הרבה יותר מזה שמענו, על כאלה שאצלם, השבוע והשבת של פרשת יתרו, היה הזמן לקבל שוב את התורה, אצלם הקריאה הייתה מעוררת לפעול להרגיש ולהשתדל "שיהיו בעיניך כחדשים", להסתכל על החיים, לא ח"ו כ"לץ" אלא לשאוף עוד ועוד להיות בבחינת "ופתי יערים" לחפש ולחתור להגיע לאמיתיה של תורה, ולהעמיד כנגד עינינו את ההבנה וההרגשה "כי הם חיינו" ואז נוכל לבקש ולהתחנן עלינו ועל כלל ישראל "ואהבתך אל תסיר ממנו לעולמים".

Below is an English adaptation of this weeks' Parsha Preview which can be heard live every Wednesday at 2:15 PM

Your Torah Protects Everyone

Harav Hagaon Binyomin Cohen Shlita

This week's parshah discusses Maamad Har Sinai and Kabbalas HaTorah, which was the purpose of Yetzias Mitzrayim: תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הָהָר הַזֶּה. Kabbalas HaTorah was the foundation of Klal Yisrael's becoming an am segulah, as we say אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו. I would like to discuss some basic ideas about Kabbalas HaTorah.

The passuk says, in our parshah, וְעַתָּה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמָעוּ, וְהָיִיתֶם לִי סֻגְלָה מִכָּל הָעַמִּים, and on a simple level this means that if we accept upon ourselves to listen to Hashem, then we will be Hashem's treasured nation; in other words, it's all one statement. The Mechilta, however, understands the phrase וְהָיִיתֶם לִי to mean, "If you will be to Me," meaning that if you involve yourselves only in Torah and not in other things, then you will be סֻגְלָה מִכָּל הָעַמִּים, more special than all the nations of the world.

The Torah is telling us that Hashem gave us the Torah so that we should connect to Hakadosh Baruch Hu: וְהָיִיתֶם לִי, you should be to Me.

How do we do that?

By being involved only in Torah.

The Nefesh Hachaim (Shaar 4) explains that the Torah is the dibbur and the ratzon of Hakadosh Baruch Hu, and by connecting ourselves to the Torah we are connecting ourselves to Hakadosh Baruch Hu. The Gemara (Berachos 28b) relates that when R' Nechunia ben Hakanah left the beis midrash he would thank Hakadosh Baruch Hu, שמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות. Rashi explains that יושבי קרנות are not sinners, but rather amei haaretz who engage in idle conversation. R' Nechunia's tefillah continued, אני רץ והם רצים, אני רץ ושחת יושבי קרנות — לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת יושבי קרנות who are busy with idle chitchat will reach Gehinnom.

The only way to be connected to Hakadosh Baruch Hu — וְהָיִיתֶם לִי — and to be zocheh to Olam Haba is through being involved only in Torah.

A Singular Nation

Another very fundamental idea related to Kabbalas HaTorah is reflected in the passuk וְיָחַן שֵׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר, which is phrased in singular, even though it is discussing all of Klal Yisrael. Rashi explains that at this point Klal Yisrael were כאיש אחד בלב אחד, one unit, and that is why the passuk is written in singular.

The Ohr Hachaim explains that being one unit was a prerequisite for Kabbalas HaTorah. R' Chaim Shmulevitz adds that the Torah was not given to 600,000 individuals, but rather to all of Klal Yisrael as a unit, and therefore, in order to receive the Torah, Klal Yisrael had to be b'achdus.

This point, that Kabbalas HaTorah has to be כאיש אחד בלב אחד, is a crucial factor in our avodas Hashem. When we say the nusach לשם יחוד before doing a mitzvah, we include the phrase בשם כל ישראל. By way of illustration, if a person davens, he wouldn't say that his mouth spoke to Hakadosh Baruch Hu; the whole person spoke to Hakadosh Baruch Hu. Similarly, when an individual Yid does mitzvos, all of Klal Yisrael are doing mitzvos. Therefore, a person has to be mechaven בשם כל ישראל, and this has to do with the fact that Klal Yisrael are one unit, and we received the Torah אחד בלב אחד.

The Ramchal (Igros 86) writes that he had a chaburah that learned from morning to night, and a condition for joining this chaburah was that members had to learn Torah not for themselves, but for all of Klal Yisrael.

In explaining the Mishnah's statement that אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס, the Ruach Chaim explains that you should not serve Hashem in order to receive reward for yourself, but rather, you should do so in order to receive reward for Klal Yisrael and bring down shefa for Klal Yisrael through doing mitzvos.

The Vilna Gaon writes (Mishnayos Berachos, perek 5) that it is assur to be mechaven for oneself when davening — he actually uses the term assur. Rather, he says, you should be mechaven for Klal Yisrael, that Klal Yisrael should come to the ultimate shleimus. But in Elokai Netzor, he notes, a person may daven for himself.

Below is an English adaptation of this weeks' Parsha Preview which can be heard live every Wednesday at 2:15 PM

One for All and All for One

The Mesilas Yesharim (end of perek 19) extols the virtues of a chassid who does mitzvos for the benefit of the entire generation, with the intention that all his actions should help Klal Yisrael. Such a person confers protection on his generation, and that all stems from the fact that Torah was given to Klal Yisrael **אחד בלב אחד**. כאיש אחד. When a person does mitzvos with this kavanah, he grows in his ahavas Yisrael and becomes a true baal chessed.

Torah was not given to individuals. We're all one unit, and our avodah is l'sheim Klal Yisrael. Klal Yisrael needs major yeshuos, both collectively and individually. Besides the various tzaros people are suffering from, the hatred of the goyim today is open and clear. In this time of war, a Yid very much wants to help Klal Yisrael and be nosei b'ol with Klal Yisrael. We have to realize that the best way to help Klal Yisrael is by strengthening our limud haTorah. The Chazon Ish says that people don't realize that by learning a Tosafos, you could be mevatel many bad gezeiros.

Two bachurim once came to Rav Aharon Kotler and told him that they want to leave the zman a little earlier to go do kiruv rechokim, explaining that it's a matter of hatzalas nefashos. To that, Rav Aharon responded that hatzalas nefashos is right here in the beis midrash.

R' Nosson Wachtfogel, the mashgiach of Beth Medrash Govoha, was very frail during the last Yom Kippur of his life, and the yeshivah cordoned off an area of the beis midrash so he could daven in privacy. During Ne'ilah, he was so weak that someone had to read each word of the Shemoneh Esrei to him, and he repeated it. When he reached the end of Shemoneh Esrei, where people insert personal bakashos, he had just one request, asking, "We should be zocheh to build kollelim in every city."

That was **בשם כל ישראל** — he wanted to bring the model of a Lakewood kollel to every city, to spread serious Torah learning.

Our tefillos, and our doing mitzvos l'sheim kol Yisrael, are very effective.

We should all be zocheh to be mechazek in more limud haTorah, in more tefillah b'chavanah, and in doing mitzvos **אחד בלב אחד**, כאיש אחד, and we'll be zocheh to see yeshuos and nechamos for all of Klal Yisrael b'karov mamesh.

Gut Shabbos.